

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง ปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
2. แนวคิดในการบริหารงานขององค์กร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ความรู้เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

คำว่า “ประสิทธิภาพ” (efficiency) มีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามความหมายไว้ดังต่อไปนี้

มิลเลท (Millet, 1954, p.4) ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจาก

1. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ
4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง
5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2538, หน้า 85) กล่าวถึงประสิทธิภาพในระบบราชการว่า มีความหมายรวมถึงผลดีภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา

1. ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรทั้งคน เงิน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

2. ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้อง ได้มาตรฐานรวดเร็ว และใช้เทคนิคที่สะดวกกว่าเดิม

3. ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ (output) ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไรทันเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีกับการทำงาน และบริการเป็นที่น่าพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2537, หน้า 198) ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ หมายถึง กิจกรรมทางด้านบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าพนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

ธงชัย สันติวงษ์ (2541, หน้า 30) กล่าวว่า ความมีประสิทธิภาพ หมายถึง การมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบการทำงานสร้างสมทรัพย์ากร และความมั่งคั่งเก็บไว้ภายในไว้เพื่อการขยายตัวต่อไป และเพื่อเอาไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤติการณ์จากภายนอกได้ด้วย นอกจากนี้แล้ว ธงชัย สันติวงษ์ ยังได้รวบรวมความคิดของนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างคำว่า “ประสิทธิผลขององค์กร” (organizational effectiveness) และประสิทธิภาพขององค์กร (organizational efficiency) ไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จในการที่สามารถดำเนินกิจการก้าวหน้าไป และสามารถบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่องค์กรตั้งไว้ ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไรแค่ไหน ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์กร

กันตยา เพิ่มผล (2541, หน้า 2) กล่าวถึงประสิทธิภาพว่า “ประสิทธิภาพ” หมายถึง ขนาดและความสามารถของความสำเร็จ หรือบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของตนเองและองค์กร

ดิน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณผล (2514, หน้า 77) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานใด ๆ ก็ตาม หน่วยงานจะต้องวางเป้าหมายไว้อย่างแน่นอนพร้อมกันนั้นก็ต้องวางระเบียบไว้อย่างรัดกุม ทั้งนี้ เพื่อให้สิ้นเปลืองเวลา ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรคนให้น้อยที่สุด (กล่าวคือ ลงทุนแต่น้อยแต่ให้ได้งานหรือผลตอบแทนมากที่สุด)

ฮาร์ริงตัน (Harrington, 1996, p.59-60) ได้ให้คำนิยามประสิทธิภาพรวมขององค์กร โดยให้ความสำคัญที่โครงสร้างและเป้าหมายขององค์กร (organization's structure and its goals) ซึ่งกำหนดหลักประสิทธิภาพไว้ 12 ประการ ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการบริหารจัดการที่มีระบบโดยมุ่งที่การทำงานให้เหมาะสม และง่ายขึ้น ซึ่งจะลดความสิ้นเปลืองในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (clearly defined ideal) ผู้บริหารต้องทราบถึงสิ่งที่ต้องการเพื่อลดความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน

2. ใช้หลักและเหตุผลทั่วไป (common sense) ผู้บริหารต้องพัฒนาความสามารถตลอดจนสร้างความแตกต่างโดยค้นคว้าหาความรู้ และคำแนะนำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. คำแนะนำที่ดี (competent counsel) ผู้บริหารต้องการคำแนะนำจากบุคคลอื่น
4. วินัย (discipline) ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบขององค์กรเพื่อให้พนักงานเชื่อถือปฏิบัติตามกฎและวินัยต่าง ๆ
5. ความยุติธรรม (fair deal) ผู้บริหารควรให้ความยุติธรรม และความเสมอภาคอย่างเหมาะสม
6. มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันถูกต้องและแน่นอน (reliable, dilate, accurate, and permanent records) ผู้บริหารควรมีข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ
7. ความฉับไวของการจัดส่ง (dispatching) ผู้บริหารควรใช้วิธีการวางแผนตามหลักวิทยาศาสตร์สำหรับแต่ละหน้าที่เพื่อให้องค์กรทำหน้าที่ได้อย่างราบรื่น และบรรลุจุดมุ่งหมาย
8. มาตรฐานและตารางเวลา (standards and schedules) ผู้บริหารต้องพัฒนาวิธีการทำงานและกำหนดเวลาทำงานสำหรับแต่ละหน้าที่
9. สภาพมาตรฐาน (standardized conditions) ผู้บริหารควรกำหนด และรักษารูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่ดี
10. การปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน (standardized operations) ผู้บริหารควรให้พนักงานทราบถึงรูปแบบมาตรฐานของวิธีการปฏิบัติที่ดี
11. มีคำสั่งการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานระบุไว้ (written standard practice instructions) ผู้บริหารต้องระบุการทำงานที่มีระบบถูกต้องและเป็นลายลักษณ์อักษร
12. การให้รางวัลสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (efficiency reward) ผู้บริหารควรให้รางวัลพนักงาน สำหรับการทำงานที่สมบูรณ์

กล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับประสิทธิผลและมีการใช้ทรัพยากรในการบริหารน้อยที่สุด ซึ่งพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ ถูกต้องและมีมาตรฐาน รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

หลักการงานให้มีประสิทธิภาพ

สมพงษ์ เกษมสิน (2520, หน้า 55) กล่าวถึงหลักการงานให้มีประสิทธิภาพมี 12 ประการ คือ

1. ทำความเข้าใจและกำหนดแนวความคิดในการทำงานให้กระจ่าง
2. ใช้หลักสามัญสำนึกในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน
3. กำปรีक्षाต้องสมบูรณ์และถูกต้อง
4. รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน

5. ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม

6. การทำงานต้องเชื่อถือได้ มีความฉับพลัน มีสมรรถภาพและมีการลงทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน

7. งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง

8. งานสำเร็จทันเวลา

9. ผลงานได้มาตรฐาน

10. การดำเนินงานสามารถจัดเป็นมาตรฐานได้

11. กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกสอนงานได้

12. ให้บำเหน็จรางวัลแก่งานที่ดี

องค์ประกอบที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2541, หน้า 71) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ คือ

1. ความสามารถทางร่างกาย (physical capacity)

2. ความสามารถทางการศึกษาและสติปัญญา (education and intelligence)

3. ความสามารถทางจิต (psychological factors)

4. ความสามารถในทางฝีมือ และความสนใจในงาน (attitudes interest and skills)

5. ความสามารถในการยอมรับของสังคม (social acceptability)

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สำหรับแนวความคิดในเรื่องปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ หรือปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

Becker และ Neuhauser (1975, p.165) ได้เสนอตัวแบบจำลองเกี่ยวกับประสิทธิภาพขององค์กร (model of organization efficiency) โดยกล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กรนอกจากจะพิจารณาถึงทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นปัจจัยนำเข้า และผลผลิตขององค์กร คือ การบรรลุเป้าหมายแล้ว องค์กรในฐานะที่เป็นองค์กรในระบบเปิด (open system) ยังมีปัจจัยประกอบอีกดังแบบจำลองในสมมติฐานซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หากสภาพแวดล้อมในการทำงานขององค์กรมีความซับซ้อนต่ำ (low task environment complexity) หรือมีความแน่นอน (certainty) มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติในการทำงานขององค์กรอย่างละเอียดถี่ถ้วนแน่ชัดจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพขององค์กรมากกว่า องค์กรที่มีสภาพแวดล้อมในการทำงานยุ่งยากซับซ้อนสูง (high-task environment complexity) หรือมีความไม่แน่นอน (uncertainty)

2. การกำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจนเพื่อเพิ่มผลการทำงานที่มองเห็นได้มีผลทำให้ประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

3. ผลการทำงานที่มองเห็นได้สัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพ

4. หากพิจารณาควบคู่กันจะปรากฏการกำหนดระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจนและผลการทำงานที่มองเห็นได้มีความสัมพันธ์มากขึ้นต่อประสิทธิภาพมากกว่าตัวแปรแต่ละตัวตามลำพัง

Becker และ Neuhauser เชื่ออีกว่า การสามารถมองเห็นผลขององค์กรได้ (visibility consequences) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์กร เพราะองค์กรสามารถทดลอง และ เลือกระเบียบปฏิบัติโดยใช้ทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น โครงสร้างของงาน ระเบียบปฏิบัติ ผลการปฏิบัติงาน จึงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Poister (อ้างถึงใน ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2529, หน้า 42) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพใน 2 ลักษณะ คือ

1. ประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี (technological efficiency) หมายถึง การสร้างผลผลิตหรือผลลัพธ์โดยใช้ความพยายามหรือค่าใช้จ่ายในอัตราต่ำสุดกล่าวอีกนัยหนึ่งประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิผลโดยจำกัดความพยายามด้านค่าใช้จ่าย

2. ประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ (economic efficiency) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์หรือสิ่งส่งออกของนโยบาย แผนงาน โครงการโดยมุ่งที่การเพิ่มผลลัพธ์ที่คงเดิม ประสิทธิภาพถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์การวิจัยประเมินด้วยความมุ่งหวังที่จะลดความสูญเปล่าทางการบริหารและนำทรัพยากรที่มีค่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวได้ว่าประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับการแสวงหารรรควิธีที่ดีกว่า เพื่อดำเนินงานให้ได้ผลลัพธ์เท่าเดิม ดีกว่าในแง่ของการประหยัดงบประมาณ เวลา บุคลากร และ วัสดุอุปกรณ์

Katz และ Kahn (1978, p.172) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่ศึกษาองค์การในระบบเปิด (open system) เช่นกัน ได้ทำการศึกษาในเรื่องของปัจจัยที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเขากล่าวว่า ประสิทธิภาพคือ ส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผล ประสิทธิภาพขององค์กรนั้น ถ้าวัดจากความจริง ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย (goal attainment) ขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้นมีปัจจัยต่าง ๆ คือ การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้ ความผูกพัน ยังมีความชำนาญที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรนั้น

ในเรื่องของการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ Herzberg (1968, p.214) ได้นำเอาการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานได้อย่างสบายใจ และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเขาจึงได้ศึกษาวิจัยถึงทัศนคติของบุคคลที่พอใจในการทำงาน และไม่พอใจในการทำงานพบว่าบุคคลที่พอใจในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้ คือ

1. การที่สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ
 2. การที่ได้รับการยกย่องนับถือเมื่อทำงานสำเร็จ
 3. ลักษณะเนื้อหาของงานนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ
 4. การที่ได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น
 5. ความก้าวหน้าในการทำงาน
 6. การที่ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงาน
- ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของงานที่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ

ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้ คือ

1. นโยบายและการบริหารขององค์กร (policy administration)
2. การควบคุมบังคับบัญชา (supervision)
3. สภาพการทำงาน (work conditions)
4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกระดับในหน่วยงาน (relation with peer and subordinate)
5. ค่าตอบแทน (salary)
6. สถานภาพ (status)
7. การกระทบกระเทือนต่อชีวิตส่วนตัว (personal life)
8. ความปลอดภัย (security)

สมพงษ์ เกษมสิน (2541, หน้า 80) ได้กล่าวถึงหลักการงานให้มีประสิทธิภาพในหนังสือ “The Twelve Principles of Efficiency” ซึ่งได้รับการยกย่องและกล่าวขวัญกันมาก โดยมีหลัก 12 ประการ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจและกำหนดแนวความคิดในการทำงานให้กระจ่าง
2. ใช้หลักสามัญสำนึกในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน
3. คำปรึกษาแนะนำถูกต้องและสมบูรณ์
4. รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน
5. ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม
6. การทำงานต้องเชื่อถือได้ รวดเร็ว มีสมรรถภาพและมีการลงทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน
7. งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง
8. งานสำเร็จทันเวลา
9. ผลงานได้มาตรฐาน
10. การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้

11. กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกสอนงานได้

12. ให้บำเหน็จรางวัลแก่งานที่ดี

สมัยศ นาวิกัร (2529, หน้า 5) ได้กล่าวถึง แนวความคิดของ Thomas J. Peter ซึ่งเสนอปัจจัย 7 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในองค์กร คือ

1. กลยุทธ์ (strategy) เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ การพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็งภายในองค์กร โอกาสและอุปสรรคภายนอก

2. โครงสร้าง (structure) โครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยในการปฏิบัติงาน

3. ระบบ (system) ระบบขององค์กรที่จะบรรลุเป้าหมาย

4. แบบ (styles) แบบของการบริหารของผู้บริหาร เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

5. บุคลากร (staff) ผู้ร่วมองค์กร

6. ความสามารถ (skill)

7. ค่านิยม (shared values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์กร

กล่าวโดยสรุป ความหมายของประสิทธิภาพในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง แนวความคิดอันที่จะทำให้การบริหารงานจัดเก็บภาษีอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ เช่น การประชาสัมพันธ์ลักษณะของภาษีอากร การวางระบบงานและการปฏิบัติงานให้ได้ผลในระยะเวลาอันรวดเร็ว มีการปรับปรุงคุณภาพทางด้านความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานให้สูงขึ้น พร้อมทั้งนำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้ เพื่อก่อให้เกิดความรวดเร็ว ความถูกต้องในการให้บริการประชาชน

แนวคิดในการบริหารงานขององค์กร

ในการบริหารงานขององค์กร จำเป็นจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายประการ เพื่อการบริหารงานในองค์กรให้ประสบความสำเร็จ พรรณพิลาศ สมศรี (2545, หน้า 13)

1. การจัดองค์กร (organizing) วิลเลียม เจ แมคลานี (William J. Mcclamey) ได้ให้ความหมายของการจัดองค์กรว่าคือ การวางระเบียบให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรสมดุลกัน โดยกำหนดว่าใครมีหน้าที่อะไร มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามแผนที่กำหนดไว้

2. แผนปฏิบัติ (plan) เป็นวางกรอบขอบข่ายการปฏิบัติงานที่จะสามารถทำนายทำได้ขององค์กรและเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติของบุคคลและคณะในองค์กร ดังนั้นแผนปฏิบัติการจึงมีความสำคัญต่อการบริหารมาก แผนที่ดีช่วยให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยความราบรื่น

3. เครื่องมือเครื่องใช้ในการบริการ (equipment and machine) จัดว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญประการหนึ่ง การบริหารงานองค์การที่ประสบความสำเร็จ โดยมิสาเหตุมาจากการขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพและจำนวนไม่เพียงพอแก่ปริมาณของงานมีอยู่มากมาย เพราะความก้าวหน้าในด้านวิทยาการสมัยใหม่ เป็นผลทำให้การบริหารงานในปัจจุบันต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้เป็นอุปกรณ์การบริหารมากขึ้น

4. การสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ดังนี้

4.1 การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการชำระภาษีอากร

4.2 ควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ทันทั่วถึงและเพียงพอแก่การปฏิบัติงาน

5. การเข้ามามีส่วนร่วม (participation) เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นสิ่งสูงใจที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบการคบหาสมาคม ต้องการรักคนอื่นและต้องการให้คนอื่นรัก ชอบเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนสนใจจึงเป็นส่วนช่วยกระตุ้นให้คนงานตั้งใจและเต็มใจทำงาน การมีส่วนร่วมยังช่วยลดความรู้สึกที่ต่อต้านในการเปลี่ยนแปลงให้เหลือน้อยที่สุดเนื่องจากตัวเองมีส่วนได้ส่วนเสียต่อองค์การอยู่ด้วยนั่นเอง

การบริหารเป็นการดำเนินงานหรือขบวนการใด ๆ ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ อาจใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้ระบบการร่วมมือประสานงานที่มีประสิทธิภาพเข้ามาช่วย อย่างไรก็ตามการจะเกิดขึ้นได้ตามความหมายดังกล่าว จะต้องมีความจำเป็นที่อย่างน้อย 3 อย่างดังต่อไปนี้ (สุภรณ์ วิชัย, 2545, หน้า 15)

1. มีเป้าหมาย (goals) หรือวัตถุประสงค์ (objective) ที่แน่นอน กล่าวคือจะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการบริการหรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะบริหาร การดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีวันสิ้นสุดและไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

2. มีทรัพยากรในการบริหาร (resources) ทรัพยากรในการบริหารได้แก่ วัสดุ และเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึง ความสามารถในการจัดการ ซึ่งมีพื้นฐานจากความรู้ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการบริหาร สิ่งเหล่านี้อาจซื้อหามาได้ด้วยเงิน (money) นักวิชาการบางคนจึงมองว่าทรัพยากรในการบริหาร สามารถแบ่งแยกได้เป็น 4 ประเภทคือ มนุษย์ (man) เงิน (money) วัสดุ เครื่องใช้ (material) และความสามารถในการจัดการ (management) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า 4 M. สำหรับทรัพยากรมนุษย์นั้นถือว่าเป็นเงื่อนไขหลัก

อันหนึ่งของผู้บริหารที่เดียวเพราะว่ามนุษย์ เป็นทั้งผู้ประกอบการและผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นในการบริหารจะต้องมีมนุษย์อย่างน้อยตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

3. มีการประสานงานระหว่างกัน (coordination) หรือเรียกได้ว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง 4 ประเภดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการประสานงานระหว่างกัน เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันหรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกัน และต้องมีการทำงานร่วมกัน “เกิดขึ้นจริง ๆ” ด้วยการนำเอาปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วถ้าไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

สิ่งแวดล้อมขององค์การ

องค์การทุกประเภทจะมีแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ สภาพแวดล้อมขององค์การอาจจะช่วยส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์การได้

สมพงษ์ เกษมสิน (2521, หน้า 53-75) ได้กล่าวว่าการบริหารจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทางการบริหาร ซึ่ง สมพงษ์ เกษมสิน ได้ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมในการบริหาร หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายใน และภายนอกองค์การ และมีอิทธิพลที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การเปลี่ยนแปลงไป โดยแบ่งระดับสภาพแวดล้อมในการบริหารงานเป็น 3 ประเภท คือ ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง และปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ และชลิตา ศรีสมทรัพย์ (2532, หน้า 99-119) ได้แบ่งปัจจัยที่สำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของการบริหารงานของรัฐ เป็น 10 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบการบริหารงานของรัฐ เนื่องจากแต่ละประเทศอาจมีรูปแบบการบริหารเหมือนกัน แต่สภาพทางจิตใจ แนวความคิด ความรู้สึก ของบุคคลในแต่ละประเทศที่มีต่อระบบการบริหารย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งความแตกต่างนี้จะเป็นตัวกำหนดนโยบาย และประสิทธิภาพของการบริหารงาน

2. ปัจจัยด้านระบบชนชั้น และสถาบันทางสังคม ระบบชนชั้นจะทำให้ผู้บริหารเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ตลอดจนสถานภาพที่สังคมเป็นผู้กำหนดให้กับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักเกณฑ์ทางการบริหาร ส่วนสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ ฯลฯ จะมีอิทธิพลยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน การบริหารงานใด ๆ ก็ตามที่ขัดแย้งกับสถาบันดังกล่าวจะถูกสังคมต่อต้านอย่างรุนแรง

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หากประเทศมีเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ จะทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อย หน่วยงานของรัฐย่อมได้งบประมาณน้อยไปด้วย หากเศรษฐกิจรุ่งเรือง ภาษีอากรย่อมเก็บได้มาก

รายได้ของรัฐย่อมมีมากไปด้วย ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมีงบประมาณเพียงพอในการจัดสรรให้กับโครงการต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลต่อการบริหารองค์การต่าง ๆ ของรัฐ

4. ปัจจัยทางด้านประชากร ในการกำหนดนโยบายการบริหารงานจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยทางประชากร เพื่อให้ทราบสภาพแรงงาน ข้อมูลผู้บริโภคสินค้า และบริการของตน

5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นตัวชี้ให้เห็นศักยภาพของประเทศนั้น ๆ ในการที่จะพัฒนาต่อไปและรัฐบาลจะบริหารงานให้สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

6. ปัจจัยด้านการศึกษาของประชาชน ระดับการศึกษาของประชาชน เป็นเรื่องชี้ให้เห็นระดับความเจริญของสังคม และมีอิทธิพลยิ่งต่อการกำหนดรูปแบบของการบริหาร ถ้าประชาชนยังคงอ่านหนังสือไม่ออกการกระจายอำนาจทางการบริหารก็จะประสบปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร

7. ปัจจัยทางการเมือง การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแสวงอำนาจเพื่อปกครองประเทศโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อมต่อระบบการบริหาร ซึ่งเกี่ยวข้องในเรื่องการกำหนดนโยบายและการบริหาร การนำเอาแผนไปใช้ และการประเมินผล

8. ปัจจัยทางกฎหมาย กฎหมายเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันหนึ่งในการบริหารงานของรัฐ กฎหมายจะมีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมจะส่งผลกระทบต่อการบริหารและสังคม เช่นการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐบาล และเศรษฐกิจของประเทศ

9. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีจะถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการบริหารและจัดเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการบริหาร แต่ละประเทศจะนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ไม่เท่ากัน ความแตกต่างดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของประเทศ

10. ปัจจัยด้านปัญหาและวิกฤติการณ์ของสังคม เป็นปัจจัยที่มักมีมาจากปัจจัยเบื้องต้น กล่าวคือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารงานของรัฐ เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ของรัฐต้องเผชิญและแก้ไข เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหามลภาวะ ฯลฯ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542, หน้า 11) กล่าวว่า กระบวนการบริหารควรประกอบด้วย 4 ประการ คือ

1. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

2. การจัดการองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

3. การสั่งการ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ลูเธอร์ กุลิก และเลนดัลล์ เออร์วิค (Luther Gulick & Lyndall Urwick, 1982 อ้างถึงใน สุภารัตน์ พุทธรักษา, 2549, หน้า 14-16) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหาร ไว้ในหนังสือ Paper on the science of administration ว่าการบริหารประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 7 ประการ หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCoRB Model” ซึ่งได้อธิบายตามความหมาย ดังนี้

1. P-planning หมายถึง การวางแผนอันเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งจะต้องคำนึงนโยบายประกอบด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงานการวางแผน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ความรู้ทางวิชาการและวิจารณ์งานวิจจัย เหตุการณ์ในอนาคตแล้วกำหนดวิธีการ โดยถูกต้องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

2. O-organization หมายถึง การจัดส่วนราชการ หรือองค์การซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณา รวมไปถึงการปฏิบัติงาน หรือวิธีการจัดการด้วย เรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงานเป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุมและพิจารณา ในแง่ของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (line) หน่วยงานแนะนำที่ปรึกษา (staff) เป็นต้น นอกจากนี้ ในการศึกษาเรื่ององค์การนี้ยังได้ศึกษาการแก้ไขอุปสรรคข้อขัดแย้งตลอดจนการปรับปรุงองค์การบริหารให้ดีขึ้นด้วย

3. S-staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงาน กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกัน รวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในการปฏิบัติงานของคนงานและพนักงานด้วย

4. D-directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการ รวมทั้งการควบคุมงาน นิเทศงานตลอดจนคิดปะในการบริหาร เช่น ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การจูงใจ เป็นต้น การอำนวยการในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของการอำนวยการให้ภารกิจดำเนินไปด้วยดีจำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและมีการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจด้วย

5. Co-coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานที่ดีขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหารเพราะเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะต้องพึงกระทำของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์

6. R-reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดจนรวมถึงการการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารอย่างมาก การรายงานโดยทั่วไป หมายถึง วิธีการของสถาบัน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถาม

7. B-budgeting หมายถึง งบประมาณโดยการศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนวิธีการใช้งบประมาณเป็นแผนงานเป็นเครื่องมือ ในการควบคุม วิธีการบริหารงบประมาณ โดยทั่วไปมักดำเนินหมุนเวียนคล้ายคลึงกันอย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การเตรียมการขออนุมัติงบประมาณ

1.2 การพิจารณาให้ความเห็นชอบ

1.3 การใช้จ่ายงบประมาณ

1.4 การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2546, หน้า 1) ให้ความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐและ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น 1) การบริหารนโยบาย (policy) 2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (authority) 3) การบริหารจริยธรรม (morality) 4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (society) 5) การวางแผน (planning) 6) การจัดองค์การ (organizing) 7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (staffing) 8) การอำนวยการ (directing) 9) การประสานงาน (coordination) 10) การรายงาน (reporting) และ 11) การงบประมาณ (budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” ที่เรียกว่า PAMS-POSDCORB แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายหรืออาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการจัดการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น 1) การบริหารคน (man) 2) การบริหารเงิน (money) 3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (material) 4) การบริหารงานทั่วไป (management) และการบริหารจริยธรรม (morality) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 5M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

สรุป จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบริหารองค์กร คือ การรวมของกลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยจัดกำลังคน เงิน วัสดุ การประสานงาน การอำนวยความสะดวก การติดต่อ ส่งเสริมและควบคุมให้เหมาะสมที่สุด

แนวคิดในการบริหารภาษีอากร

ขั้นตอนในการดำเนินงานจัดเก็บภาษีนี้นั้นมีหลายขั้นตอน ขจร สารพันธ์ (2523, หน้า 73) ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรประกอบด้วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. งานเตรียมการ เป็นต้นว่างานออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับภาษีอากร งานจัดทำปฏิทินการบริหาร งานภาษีอากรประจำปี งานการคาดคะเนงบประมาณรายได้จากภาษีอากร แยกประเภท งานด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชน งานติดต่อประสานงาน โดยตรงกับผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร งานทะเบียนประวัติจัดลำดับเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร งานจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ และจำนวนเงินภาษีอากร งานการจัดวันเวลาและสถานที่เสียภาษีอากร

2. งานประเมินภาษีอากร เป็นต้นว่างานรับแบบและวิเคราะห์แบบแสดงรายการ คำนวณยอดเงินภาษีอากร งานประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ ภาษีอากร งานประเมินเงินได้สุทธิ พร้อมทั้งรายการและจำนวนเงินได้หักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อน งานประเมินค่าสุทธิแสดงฐานะเศรษฐกิจส่วนตัวของผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร งานประเมินค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เสียภาษีอากร งานประเมินภาษีอากรเพิ่มเติมตามกรณี ผู้เสียภาษีแสดงรายการและจำนวนเงินไว้ต่ำกว่าความเป็นจริงพร้อมกับคืนเงินจ่ายเกิน

3. งานรับชำระค่าภาษีอากรและงานบันทึกหลักฐาน เป็นต้นว่างานตรวจนับเงินสด เช็ค ธนาณัติ และตราสารการเงินประเภทต่างๆ งานออกใบเสร็จชำระเงินภาษีอากร งานเก็บรักษาอากร งานเก็บรักษาเงิน ณ สถานที่รับภาษีอากร งานนำเงินส่งคลังหรือฝากไว้กับธนาคาร งานรวบรวมแยกประเภทจัดลำดับเอกสารทางการภาษีอากร งานบันทึกหลักฐานลงรายการ และจำนวนเงินตามระเบียบและวิธีการบัญชี งานบันทึกหลักฐานการทุจริตเกี่ยวกับการภาษีอากร งานบันทึกหลักฐานแสดงผลการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และงานบันทึกหลักฐานด้านอื่น ๆ

4. งานด้านการตรวจสอบและไต่สวน เป็นต้นว่างานตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการโดยหัวหน้าส่วนราชการ งานทดสอบและตรวจสอบทางการเงินและทางการเงินบัญชี งานตรวจสอบการเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของทางราชการ งานตรวจสอบและไต่สวนความคิดทุจริตของพนักงานเจ้าหน้าที่ งานตรวจสอบและไต่สวนการทุจริตของผู้เสียภาษีอากร งานคดีความฟ้องร้องต่อศาลเพื่อการรับโทษทัณฑ์ งานด้านการตรวจสอบแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ การตรวจสอบภายในและการตรวจสอบภายนอกส่วนราชการ

5. งานด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้นว่างานแจ้งนับปริมาณงานและวัดผล คุณภาพงาน งานสถิติแสดงประเภทและจำนวนเงินภาษีอากรตามที่จัดเก็บได้จริง งานแสดงความก้าวหน้าเกี่ยวกับการบริหารงานภาษีอากร งานแสดงรายการและจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการบริหารงานภาษีอากร งานจัดทำและเสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาภายในส่วนราชการ เสนอต่อ รัฐบาล รัฐสภาและประชาชน งานเสนอข้อเท็จจริงทางการเงินแยกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ ราย ปักษ์ รายเดือน รายงวด รายปี และช่วงระยะเวลาห้าปี

จะเห็นได้ว่า งานจัดเก็บภาษีเป็นงานที่ค่อนข้างซับซ้อน การที่จะมีระบบการจัดเก็บ ภาษีที่มีประสิทธิภาพได้จำเป็น จะต้องมีหลักเกณฑ์การจัดเก็บที่ดี เป็นแนวทางในการกำหนดการ จัดเก็บภาษี แต่ละประเภทด้วย

พรรณพิลาส สมศรี (2545, หน้า 20) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ดีในการเก็บภาษี ดังนี้

1. ภาษีที่มีลักษณะที่ดีควรจัดเก็บจากประชาชนทุกคนตามฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของรัฐ
2. ภาษีที่ประชาชนแต่ละคนจะต้องเสียจะต้องมีความแน่นอนไม่มีลักษณะกำกวม ลักษณะและรูปแบบของภาษีตลอดจนจำนวนที่จะต้องเสียภาษีจะต้องเป็นที่ชัดเจนผู้เสียภาษีทุกคน
3. การเก็บภาษีทุกชนิด ควรจะต้องจัดเก็บตามวันเวลาและสถานที่ที่ผู้เสียภาษีสะดวก และจะต้องอำนวยความสะดวกในการเสียภาษีแก่ผู้เสียภาษีด้วย
4. ภาษีทุกชนิดที่จัดเก็บจะทำให้ความเดือดร้อนในการมาเสียภาษีของผู้เสียภาษีและ การใช้จ่ายของรัฐบาลในการจัดเก็บภาษีน้อยที่สุด

พรรณพิลาส สมศรี (2545, หน้า 21) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการบริหารภาษีอากรว่า ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. บุคลากรในการบริหาร ในการจัดเก็บภาษีอากรใด ๆ ก็ตาม ตัวบุคคลในการบริหาร เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด คือเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถใน ด้านกฎหมายภาษีอากรเป็นอย่างดี ได้รับการอบรมในด้านการบัญชี และทางด้านเศรษฐศาสตร์มา พอสมควร จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นอย่างดี และมีศีลธรรมประจำใจสูง พอสมควรเพราะงานภาษีอากรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเงินทองจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ต้องมีเครื่อง หมายไว้จริงใจเพื่อมิให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเงินตราได้โดยง่าย
2. กฎหมายภาษีอากร กฎหมายภาษีอากรที่จะทำให้การบริหารการจัดเก็บภาษีอากร จะต้องเป็นกฎหมายที่มีข้อความรัดกุม และคำจำกัดความด้านต่าง ๆ แจ่มแจ้ง และบทบัญญัติของ กฎหมายภาษีอากรจะต้องไม่ได้อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรมากเกินไปนัก
3. ความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับภาษีอากร เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการ บริหารภาษีอากร ถ้าหากประชาชนมีความรู้สึกเห็นชอบด้วยกฎหมายภาษีอากร การบริหารภาษี

อากรก็เป็นไปด้วยความง่าย และเก็บเงินเข้ารัฐได้เป็นจำนวนมาก แต่ถ้าประชาชนมีความขัดแย้งก็จะทำให้รัฐบาลจะต้องประสบความยุ่งยากในการจัดเก็บ

4. การใช้เงินตราในวงการเศรษฐกิจ ถ้าหากมีการใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการดำเนินการเศรษฐกิจ รัฐบาลก็สามารถเก็บภาษีได้ง่ายขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่สามารถจะรู้ได้อย่างแน่นอนเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะเสียภาษีอากร

สนิท วิไลจิตต์ (อ้างถึงใน ฌรงค์ เขมวิทนต์, 2539, หน้า 35) ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ ให้ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะเป็นฐานให้ราษฎรผู้เสียภาษียินดีและเต็มใจที่จะมาชำระภาษีตามหน้าที่ของตนภายในกำหนดเวลา อันจะตัดภาระแก่เจ้าหน้าที่ในการติดตามทวงถาม หรือเตือนให้ผู้ค้างชำระนำเงินภาษีมาชำระในภายหลัง ซึ่งเป็นผลดีแก่ทั้งสองฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่ก็ไม่ต้องเพิ่มงานผู้เสียภาษีก็ไม่ต้องเพิ่มเงิน (คือ เงินค่าปรับ หรือเงินเพิ่มภาษีในกรณีเสียช้ากว่ากำหนด) ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีจะต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาชำระภาษีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ติดต่อใกล้ชิดกับราษฎร ฉะนั้นจึงต้องกระตุ้นหรือปลูกฝังทัศนคติ (attitude) ให้บุคคลดังกล่าวเห็นความสำคัญของภาษีบำรุงท้องที่ โดยชี้ให้เห็นว่าหากเขามีส่วนช่วยในการเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ให้ได้ผลเพียงใด ก็เท่ากับเขาและราษฎรในท้องที่ของเขา มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของเขาเพียงนั้น

3. ความซื่อสัตย์สุจริต เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบการเงินภาษีบำรุงท้องที่ที่จะต้องซื่อสัตย์สุจริตเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระทบกระเทือนถึงเกียรติภูมิ และความเชื่อถือของราษฎรตลอดทั้งความก้าวหน้าในชีวิตราชการอีกด้วย ฉะนั้น จึงต้องระมัดระวังมิให้เกิดการทุจริตในด้านการเงินเกิดขึ้นได้ นั่นคือ ต้องมีการตรวจสอบควบคุมเงินภาษีบำรุงท้องที่ที่เก็บได้ให้ถูกต้องตรงกับหลักฐานการรับเงินภาษีอยู่ทุกชั้นเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาด หรือรั่วไหลขึ้นได้

4. การวางแผนดำเนินการและการรายงานผลการจัดเก็บ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงคือ ปลัดอำเภอผู้ได้รับมอบหมายงานนี้ ต้องกำหนดแผนดำเนินงานในการจัดเก็บ เช่น การเตรียมการ การติดตามทวงถาม การเตือน ฯลฯ และในการนี้ควรมีการรายงานผล การดำเนินงานผลการจัดเก็บภาษีให้นายอำเภอซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมการจัดเก็บภาษีทราบทุกระยะ เพื่อว่าจะได้ทราบผลงานและแนวทางแก้ไขปรับปรุงงานได้ทันทั่วถึง หากทำได้ดังนี้ก็จะช่วยลดภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระให้ลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด

5. การประชาสัมพันธ์ ในทางปฏิบัติมักปรากฏว่าประชาชนไม่เข้าใจถึงความสำคัญ ของภาษีบำรุงท้องที่ ไม่ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการเสียภาษีว่าเป็นภารกิจที่พึงกระทำ และไม่ทราบถึงผลที่ตนจะได้รับจากการเสียภาษีนั้น ในข้อนี้จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ที่จะต้องสนใจและพยายามที่จะแพร่ข่าว หรือรายงานให้ประชาชนทราบในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ความสำคัญของภาษีบำรุงท้องที่ ยอดเงินที่เก็บได้ในปีหนึ่ง ๆ ตลอดจนรายงานถึงความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ที่เป็นผลดีต่อท้องที่นั้น ๆ อย่างไรบ้างและได้ใช้เงินภาษีบำรุงท้องที่ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ นั้นไปอย่างไรบ้าง เมื่อประชาชนได้ทราบในรายละเอียดก็จะตระหนักว่าเงินภาษีตนเสียไปนั้นได้รับผลตอบแทนมาในรูปแบบต่าง ๆ ก็ย่อมจะเกิดความภาคภูมิใจว่าตนได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะทำให้ยินดีร่วมมือเสียภาษีบำรุงท้องที่ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยยิ่งขึ้น

ขจร สาธุพันธ์ (2523, หน้า 90-91) ได้กล่าวถึงหลักในการบริหารภาษีอากรที่ดี ดังนี้

1. หลักความถูกต้องแน่นอนอน (accuracy) การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรนั้นต้องการความถูกต้องแน่นอน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเงิน ดังนั้นการบริหารภาษีอากร จึงต้องตีความในกฎหมายภาษีอากรอย่างเคร่งครัดในเรื่องที่เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เสียภาษีอากร ผู้จัดเก็บ ประเภท และอัตราภาษีอากร เป็นต้น

2. หลักประจำปี (annually) การบริหารภาษีอากรควรมีการกำหนดปฏิทินบริหารประจำปี กำหนดระยะเวลาเตรียมการจัดเก็บ ระยะเวลาในการเรียกเก็บ การตรวจสอบรายงานผลอุทธรณ์ฎีกาไว้เพื่อให้ทราบว่าในระยะปีหนึ่ง ๆ นั้น เงินรายรับจากภาษีอากรเป็นจำนวนเงินเท่าใด การบริหารภาษีอากรที่ดีย่อมบริหารงานให้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนดไว้

3. หลักประหยัด (economy) ในการบริหารภาษีอากรย่อมจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากในการจัดองค์กร เครื่องมือเครื่องใช้ และการบริหารงานบุคคล ควรเป็นไปในทางประหยัด ค่าใช้จ่ายในการบริหารให้มากที่สุด

4. หลักประสิทธิภาพ (efficiency) การบริหารที่ดีย่อมต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีความสามารถสูง เพื่อให้การทำงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปรวดเร็ว และได้ผลดี ทั้งให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตต่างๆ ในการหลีกเลี่ยงและหลบเลี่ยงภาษีอากรอีกด้วย

5. หลักความยืดหยุ่น (flexibility) การบริหารภาษีอากรควรจะมีนโยบาย และการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของประเภทภาษี อัตราภาษี และสิ่งแวดล้อมในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

6. หลักบูรณภาพ (integrity) การบริหารภาษีอากรที่ดีควรจะมีนโยบาย และระเบียบ การบริหารที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทุกหน่วยงาน เพราะการบริหารย่อมจะต้องอาศัยระเบียบวินัย และการประสานงานเป็นอย่งดีระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

7. หลักการเปิดเผย (publicity) การบริหารภาษีอากรที่ดีจะต้องมีการปฏิบัติงานโดยเปิดเผย มีการรายงานผลงานแก่ผู้บริหารงานชั้นสูงขึ้นไป และประกาศให้ประชาชนทราบระเบียบ และกฎหมายที่กำหนดไว้จะต้องชัดเจน ผู้บริหารสามารถตีความได้ถูกต้อง และสามารถอธิบาย ให้แก่ผู้เสียภาษีอากรเข้าใจได้ทุกโอกาส

8. หลักรายละเอียด (specification) การบริหารภาษีอากรที่ดีควรจะมีการแสดง รายละเอียดในรายการรับเงิน และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แสดงให้เห็นขั้นตอนในการ ปฏิบัติงานทุกระดับ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการตรวจสอบและควบคุมในด้านการเงิน

9. หลักรับผิดชอบ (responsibility) การบริหารภาษีอากรที่ดีต้องอาศัยความรับผิดชอบ ของเจ้าหน้าที่ และของผู้บริหารและผู้บังคับบัญชา เพื่อทราบหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงาน โดย แยกกันรับผิดชอบงานในหน้าที่ การวางแผนและนโยบายต่าง ๆ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของ ผู้บริหารและหน่วยงานราชการบริหาร ได้แน่นอนก็จะเป็นผลดีต่อการบริหารงานทางด้านภาษีอากร มากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวทางในการกระจายอำนาจทางการเงินการคลังและงบประมาณให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมสนับสนุนการ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นสามารถพึ่งพารายได้ของตนเองให้มากขึ้นและลดการช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยสรุป แนวทางได้ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551)

1. การจัดทำแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดทำแผนที่ภาษีและ ทะเบียนทรัพย์สินนั้นมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดเก็บรายได้ ได้แก่ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียม ใบอนุญาตตามกฎหมายการสาธารณสุข และนอกจากนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถ นำไปใช้ในการวางแผนการบริหารงานในด้านอื่น ๆ ได้ เช่น การวางแผนด้านการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ การวางแผนด้านการพัฒนาชุมชน การวางแผนด้านการวางผังเมือง การวางแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ฯลฯ โดยแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินจะรวบรวมรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินต่าง ๆ ของประชาชนทั้งของบุคคลและนิติบุคคลภายในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้

แผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินจะมีส่วนประกอบอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ แผนที่ภูมิ และ ทะเบียนทรัพย์สิน โดยแผนที่ภูมิเป็นแผนที่ที่แสดงตำแหน่ง ลักษณะ ขนาด ของแปลงที่ดิน อาคาร โรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง เส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ และอื่น ๆ ภายในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทะเบียนทรัพย์สินเป็นทะเบียนที่แสดงรายการทรัพย์สินและการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ป้าย และการประกอบการค้าของเจ้าของทรัพย์สินแต่ละคน โดยข้อมูลทั้งสองส่วนดังกล่าว จะเชื่อมกันด้วยรหัสแปลงที่ดิน

การจัดทำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สิน เริ่มเมื่อปี 2520 โดยกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งการให้เทศบาลดำเนินการจัดทำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สิน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรายได้ การติดตามเร่งรัดภาษี แต่แนวทางการปฏิบัติในขณะนั้นยังไม่มีความชัดเจน และเทศบาลแต่ละแห่งก็ยังคงมีความแตกต่างกันในหลายด้าน เช่น วิธีการ พื้นที่ บุคลากรงบประมาณ ฯลฯ จึงทำให้การดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในปี 2525-2529 แผนที่แม่บทกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 3) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำระบบแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินมาใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพทางการคลัง ซึ่งในขณะนั้นได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารโลก จำนวน 31 ล้านบาทเศษ เพื่อจัดทำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินในเทศบาลทั่วประเทศและเมืองพัทยา ซึ่งผลการดำเนินงานปรากฏว่าเทศบาลและเมืองพัทยาสามารถนำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ ได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ

ในปี 2537 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำกรปรับปรุงข้อมูล การใช้ และการเก็บรักษาแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินของเทศบาลและเมืองพัทยา พ.ศ. 2537 ขึ้น เพื่อให้เทศบาลและเมืองพัทยาถือเป็นแนวทางปฏิบัติ และในปี 2542 ได้ขยายผลการดำเนินงานไปยังองค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 161 แห่ง

ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทย ได้ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานการจัดทำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินให้มีความชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปใช้ในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2550 และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนที่ภูมิและทะเบียนทรัพย์สินไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดเก็บภาษี ตรวจสอบ ติดตาม และเร่งรัดจัดเก็บภาษีให้ครบถ้วน

ถูกต้อง และเป็นธรรมต่อเจ้าของทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551)

2. การคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี

ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำโครงการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษีให้ได้มากขึ้นกว่าทุกปีที่ผ่านมา เพื่อนำไปบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป สำหรับในปี 2551 คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นชอบให้จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี จำนวน 250 ล้านบาท โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551)

1) แบ่งการจัดสรรตามประเภทและขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น 7 กลุ่ม คือ

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน	13	รางวัล
- เทศบาลขนาดใหญ่	จำนวน	129	รางวัล
- เทศบาลขนาดกลาง	จำนวน	48	รางวัล
- เทศบาลขนาดเล็ก	จำนวน	71	รางวัล
- องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่	จำนวน	683	รางวัล
- องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง	จำนวน	33	รางวัล
- องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก	จำนวน	638	รางวัล

2) เงินรางวัลแต่ละประเภท ให้แบ่งดังนี้

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด	เงินรางวัลจำนวน	25.98	ล้านบาท
- เทศบาล	เงินรางวัลจำนวน	102.77	ล้านบาท
- องค์การบริหารส่วนตำบล	เงินรางวัลจำนวน	121.25	ล้านบาท

3) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับเงินรางวัล นำเงินรางวัลที่ได้รับไปใช้จ่าย ดังนี้

- จำนวนเงินที่ได้รับไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ให้นำไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพระบบการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เงินส่วนที่เหลือจากข้างต้น ให้นำไปใช้จ่ายเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ได้รับรางวัลที่ 4 เงินรางวัลจำนวน 2.50 ล้านบาท
2. เทศบาลตำบลแหลมฉบัง (เทศบาลขนาดใหญ่) ได้รับรางวัลที่ 3 เงินรางวัลจำนวน 5.00 ล้านบาท
3. เทศบาลตำบลห้วยกะปิ (เทศบาลขนาดกลาง) ได้รับรางวัลชมเชย เงินรางวัลจำนวน 0.69 ล้านบาท
4. องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ (อบต.ขนาดใหญ่) ได้รับรางวัลที่ 4 เงินรางวัลจำนวน 1.00 ล้านบาท
5. องค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง (อบต.ขนาดกลาง) ได้รับรางวัลชมเชย เงินรางวัลจำนวน 0.37 ล้านบาท
6. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้ำซาก องค์การบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเสือช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดง องค์การบริหารส่วนตำบลมาบไผ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว (อบต.ขนาดเล็ก) ได้รับรางวัลชมเชย เงินรางวัลจำนวน 0.129 ล้านบาท

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ตัวชี้วัด))

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดกรอบวงเงินงบประมาณ ประจำปี 2547 ประมาณ 208,851.37 ล้านบาท โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) มีรายได้จากการจัดเก็บเอง จำนวน 13,759.12 ล้านบาท แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ที่จัดเก็บเอง ปี 2545 จำนวน 11,961.31 ล้านบาท

ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นร้อยละ 22.50 ของรายได้รัฐบาล ตามที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองปี 2547 ในแต่ละจังหวัดเพิ่มขึ้นจากรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองที่เกิดขึ้นจริงปี 2545 ตามเป้าหมายการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จังหวัดชลบุรีกำหนดเป้าหมายจากการจัดเก็บรายได้ปี 2547 ไว้จำนวน 879.67 ล้านบาท เพิ่มขึ้นโดยรวม 124.05 ล้านบาท) (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำยุทธศาสตร์ตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ 2548 โดยมีประเด็นตัวชี้วัด คือ ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการจัดเก็บรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยคิดเฉพาะรายได้ที่เก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่จัดเก็บได้ในปี 2548 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 3.5 ของรายได้ที่จัดเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2547 โดยจังหวัดชลบุรีจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 15.76

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ให้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 4.5 ของรายได้ที่จัดเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2547 โดยจังหวัดชลบุรีจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 24.42

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ให้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 6.18 ของรายได้ที่จัดเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2547 โดยจังหวัดชลบุรีจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 22.94

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ให้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.06 ของรายได้ที่จัดเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2550 โดยจังหวัดชลบุรีจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 59.06

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ให้เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 5 ของรายได้ที่จัดเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ที่เทศบาลจัดเก็บได้ในปีงบประมาณ 2551 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551)

4. การจัดเก็บภาษีผ่านธนาคาร

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้จัดทำโครงการชำระภาษีท้องถิ่นผ่านธนาคาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชนที่มีหน้าที่เสียภาษี โดยให้ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ ชำระภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านระบบธนาคาร โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ทำบันทึกข้อตกลงกับธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) ระหว่างธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และ ระหว่างธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กับสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549)

1. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาโปรแกรมใบแจ้งหนี้และออกแบบรูปแบบใบแจ้งหนี้ เพื่อนำไปติดตั้งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับพิมพ์ใบแจ้งหนี้ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ ส่งให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไปชำระค่าภาษี ณ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทุกสาขาทั่วประเทศ

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำโปรแกรมใบแจ้งหนี้ไปติดตั้ง พร้อมบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับภาษีลงในโปรแกรมดังกล่าว

3. ประชาชนยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินเพื่อชำระภาษีท้องถิ่น

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบข้อมูลและแจ้งการประเมิน (ภ.ร.ด.8) พร้อมทั้งออกใบแจ้งหนี้ส่งให้แก่ประชาชนผู้เสียภาษี

5. ประชาชนที่เห็นชอบกับการประเมิน สามารถนำใบแจ้งหนี้ไปชำระภาษีผ่านธนาคาร เงินภาษีดังกล่าวจะผ่านเข้าบัญชีเงินฝากกระแสรายวันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดบัญชี ณ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตรวจสอบข้อมูลการชำระภาษีท้องถิ่นผ่านธนาคารได้โดยวิธีทางเอกสารที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จัดส่งให้หรือโดยวิธีทางอินเทอร์เน็ต

7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการฯ ออกคำสั่งกำหนดสถานที่รับชำระเงินและแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานเก็บภาษีเพื่อทำหน้าที่รับชำระเงินค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ โดยให้ธนาคารเป็นผู้ออกใบเสร็จรับเงิน และคิดค่าธรรมเนียมรายการรับชำระภาษีรายการละ 5 บาท

5. การจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย ได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 โดยมีสาระสำคัญเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากการหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547)

ทรัพย์สินที่นำมาจัดหาประโยชน์ ได้แก่

1. อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย

2. สังหาริมทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์และรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย

การนำทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้นมาจัดหาประโยชน์ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกระทำได้โดยวิธีเดียวก็คือการให้เช่าเท่านั้น ซึ่งการให้เช่าทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น ประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ฯลฯ

การดำเนินการจัดหาประโยชน์ สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

ก. การให้เช่าสังหาริมทรัพย์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดหาประโยชน์ ดำเนินการเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล แต่งตั้ง คณะกรรมการจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ข้อ 15 โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำของการให้เช่าสังหาริมทรัพย์ กำหนดหลักเกณฑ์การให้เช่าและการต่ออายุสัญญาเช่าสังหาริมทรัพย์ กำหนดระยะเวลาการให้เช่าและการต่ออายุสัญญาเช่าสังหาริมทรัพย์ กำหนดอัตราค่าเช่าภายหลังการต่ออายุสัญญาเช่าสังหาริมทรัพย์ กำหนดค่าตอบแทนการต่ออายุสัญญาเช่า การให้เช่าช่วง การโอน สิทธิการเช่า และการเปลี่ยนตัวผู้เช่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการโดยวิธี ประมูล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ข้อ 6

ข. การให้เช่าสังหาริมทรัพย์

ให้ผู้บริหารกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้เช่าให้เหมาะสมกับสภาพและ ลักษณะของสังหาริมทรัพย์ที่ให้เช่า ก่อนการเช่าทุกครั้ง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ จัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ข้อ 25

ค. การต่ออายุสัญญาเช่า

1. หากผู้เช่ามีความประสงค์จะขอต่ออายุสัญญาเช่า ให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นแจ้งให้ผู้เช่ายื่นคำขอต่ออายุสัญญาเช่าพร้อมเสนอประโยชน์ตอบแทนให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นก่อนสัญญาเดิมสิ้นสุดไม่น้อยกว่า 60 วัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคำขอดังกล่าว ถ้าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ให้ เสนอผู้มีอำนาจอนุมัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ข้อ 23 และข้อ 19

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเรียกเก็บค่าตอบแทนการต่ออายุสัญญาเช่า จากผู้เช่าอสังหาริมทรัพย์ตามอัตราที่คณะกรรมการจัดหาประโยชน์ในทรัพย์สินขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นกำหนด

ความรู้เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 11-12) ได้รวบรวมความหมายของการปกครองท้องถิ่นของนักวิชาการชาวต่างประเทศไว้ ดังนี้

1. เดเนียล วิท (Daniel Wit) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

2. วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (William V. Holloway) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

3. โจน เจ. คลาร์ก (John J. Clarke) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยเฉพาะและหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

4. แฮร์ริส จี. มอนตาญู (Haris G. Montagu) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้โดยปลอดจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

5. วิลเลียม เอ. ร็อบสัน (William A. Robson) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

6. อีไมล์ เจ. ซัดดี (Emile J. Sady) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมาย และมีอำนาจอย่างเพียง

พอที่จะทำกิจกรรมในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยท้องถิ่นก็ได้

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (อ้างในชวงส์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 12) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (อ้างในชวงส์ ฉายะบุตร, 2539 หน้า 12) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อตอบสนองความต้องการของการบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ชอมเบอร์ริส เอนไซโครปีเดีย (Chamber's encyclopaedia) (อ้างในกรมการปกครอง, 2543, หน้า 6) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า องค์กรปกครองตนเองของท้องถิ่นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานในแต่ละท้องถิ่น โดยมีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารอย่างอิสระ รวมทั้งมีอำนาจในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518, หน้า 13) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นจากหลักการกระจายอำนาจได้มีอำนาจในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหาร ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ (2539, หน้า 345) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นการจัดระเบียบการปกครองตามหลักกระจายอำนาจการปกครอง (decentralization) โดยรัฐหรือรัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเอง และจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีอิสระตามสมควรภายในขอบเขตของกฎหมาย การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นนี้ทำให้เกิดสภาพการปกครองตนเอง หรือการปกครองตนเองในท้องถิ่น (local self government)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยการปกครองที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นและให้มีการปกครองตนเองเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนาและการให้บริการประชาชน

ในพื้นที่ และมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินกิจการภายใต้ขอบเขตของ กฎหมายที่กำหนดในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแล ของรัฐบาลกลาง

วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

ชวรงค์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 13) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า ในการบริหารประเทศจะต้อง อาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็ สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาเป็นการแบ่งเบาทั้งในด้าน การเงิน บุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจาก ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน และการรอรับบริการจาก รัฐบาลแต่อย่างเดียวยังไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนและล่าช้า หน่วยการปกครอง ท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน การจัดตั้งหน่วยการ ปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงจำเป็นต้องให้อำนาจแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัด เงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศอย่างมาก

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบบอบ ประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึง กระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น คือ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของ รัฐบาล ทำให้เกิดความประหยัดงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทั่วประเทศ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถจัดเก็บรายได้ต่าง ๆ ได้ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของ

ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างรวดเร็ว ตรงเป้าหมาย และนอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับหนึ่งด้วย

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ประธาน คงฤทธิศึกษากร (อ้างในกรมการปกครอง, 2542, หน้า 6) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้รับการจัดตั้งโดยกฎหมายและมีสภาพเป็นนิติบุคคล
2. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ เพราะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง
3. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ต้องมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน
4. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ โดยการอนุญาตจากรัฐ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า
5. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและมีการควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายของตน
6. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ควรมีอำนาจในการออกกฎ ข้อบังคับ เพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติไปตามนโยบาย หรือตามความต้องการของท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ กฎ ข้อบังคับดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ
7. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังคงอยู่ในการกำกับดูแลในความรับผิดชอบของรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ และประชาชนโดยส่วนรวม

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 14-16) กล่าวว่า จากแนวคิดในการปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด
2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองประชาธิปไตยประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือการทำที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่าง ๆ เช่น เปิด

โอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตนเอง

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระรัฐบาล

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาข้อแตกต่างกันออกไป

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับการเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

สรุป การปกครองท้องถิ่น มีความสำคัญเนื่องจากเป็นรากฐานการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง บริหาร แก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ตรงต่อความต้องการในท้องถิ่นนั้น ๆ

ประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พิระพงษ์ มีขันทอง (2551, หน้า 6) ได้กล่าวว่ากฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทกำหนดรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างกว้าง ๆ คล้ายกัน เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาตและค่าปรับ รายได้จากทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภค รายได้จากการพาณิชย์ พันธบัตร เงินกู้ เงินอุดหนุน เงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ และอาจจะมีบางประเภทที่กำหนดให้เป็นรายได้เฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางรูปแบบ อาทิเช่น ค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเทศบาล หรือกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทจะมีรายได้ดังกล่าวอย่างไร ประการแรก ต้องพิจารณาถึงกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดประเภท วิธีการจัดสรรรายได้ วิธีการจัดเก็บรายได้ ประการที่สอง ต้องพิจารณากฎหมายเฉพาะที่กำหนดวิธีการจัดเก็บรายได้ อาทิเช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย เป็นต้น และ ประการสุดท้าย ต้องพิจารณากฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ประเภทใดบ้าง และกำหนดการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นกับที่ดินที่ใช้ประโยชน์ต่อเนื่องไปกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ได้แก่ โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง และที่ดินซึ่งใช้ต่อเนื่องกับโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง และในปีที่ผ่านมาได้มีการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน เช่น ให้เช่า ใช้เป็นที่ทำการค้าขายที่ไว้สินค้า ที่ประกอบอุตสาหกรรม ให้ญาติ บิดามารดา บุตร หรือผู้อยู่อาศัย หรือใช้ประกอบกิจการอื่น ๆ เพื่อหารายได้ และไม่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ระยะเวลาการยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินเพื่อเสียภาษี เจ้าของทรัพย์สินต้องยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน (กรด.2) ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่ภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ผู้รับประเมินชำระภาษีปีละครั้งตามค่ารายปี อัตราร้อยละ 12.5 ของค่ารายปี ค่ารายปี คือ จำนวนเงินซึ่งทรัพย์สินนั้นสมควรให้เช่าได้ในปีหนึ่ง ๆ กรณีให้เช่าให้ถือค่าเช่าคือค่ารายปี ผู้มีหน้าที่เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน เมื่อได้รับแจ้งการประเมินแล้ว จะต้องนำเงินค่าภาษีไปชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ได้รับแจ้งการประเมิน มิฉะนั้นจะต้องเสียเงินเพิ่ม การอุทธรณ์การประเมินภาษี เมื่อผู้เสียภาษีได้รับแจ้งการประเมินแล้ว ไม่พอใจในการประเมินของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยเห็นว่าค่าภาษีสูงเกินไป หรือประเมินไม่ถูกต้อง ก็มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้โดยยื่นอุทธรณ์ตามแบบที่กำหนด (กรด.9) ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน และเมื่อได้รับแจ้งผลการชี้ขาดแล้วยังไม่เป็นที่พอใจก็มีสิทธินำเรื่องร้องต่อศาลได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับความให้ทราบคำชี้ขาด

ภาษีบำรุงท้องที่

ภาษีบำรุงท้องที่ หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากเจ้าของที่ดิน ตามราคาปานกลางที่ดิน และตามบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ ที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ ที่ดินที่เป็นของบุคคลหรือคณะบุคคล ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีกรรมสิทธิในที่ดิน หรือสิทธิครอบครองอยู่ในที่ดินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิของเอกชน ที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ พื้นที่ดิน และพื้นที่ที่เป็นภูเขาหรือที่มีน้ำด้วย โดยไม่เป็นที่ดินที่เจ้าของที่ดินได้รับการยกเว้นภาษีหรืออยู่ในเกณฑ์ลดหย่อน ระยะเวลาการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษี เจ้าของที่ดินซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภบท.5) ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ภายในเดือนมกราคมของปีแรกที่มีการตีราคาปานกลางของที่ดินแบบแสดงรายการที่ได้ยื่นไว้แล้วใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลา 4 ปี การคำนวณภาษีบำรุงท้องที่คำนวณจากราคาปานกลางของที่ดินที่คณะกรรมการตีราคาปานกลางที่ดินที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการจัดเก็บภาษีคูณกับอัตราภาษี เจ้าของที่ดินผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ที่จะต้องเสียภาษีภายในเดือนเมษายนของทุกปี เว้นแต่กรณีได้รับใบแจ้งการประเมินหลังเดือนมีนาคม ต้องชำระภาษี

ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการประเมิน มิฉะนั้นจะต้องเสียเงินเพิ่ม เจ้าของที่ดินไม่เห็นพ้องด้วยกับราคาปานกลางที่ดิน หรือเมื่อได้รับการประเมินภาษีบำรุงท้องที่แล้ว เห็นว่าการประเมินนั้นไม่ถูกต้อง มีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ โดยยื่นอุทธรณ์ผ่านเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ประกาศราคาปานกลางของที่ดินหรือวันที่ได้รับการแจ้งประเมินแล้วแต่กรณี ผู้อุทธรณ์มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์

ภาษีป้าย

ภาษีป้าย หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากป้ายแสดงชื่อ ยี่ห้อ หรือเครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบการค้า หรือประกอบกิจการอื่นเพื่อหารายได้หรือโฆษณาการค้า หรือกิจการอื่นเพื่อหารายได้ ไม่ว่าจะแสดงหรือโฆษณาไว้ที่วัตถุใด ๆ ด้วยอักษร ภาพ หรือ เครื่องหมายที่เขียน แกะสลัก จารึก หรือทำให้ปรากฏด้วยวิธีอื่น ระยะเวลาการยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีป้าย เจ้าของป้ายที่มีหน้าที่เสียภาษีป้ายต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้าย (ภป.) ภายในเดือนมีนาคม ของทุกปี ในกรณีที่ติดตั้งหรือแสดงป้ายภายหลังเดือนมีนาคมหรือติดตั้งหรือแสดงป้ายใหม่แทนป้ายเดิม หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขป้ายอันเป็นเหตุให้ต้องเสียภาษีป้ายเพิ่มขึ้น ให้เจ้าของป้ายยื่นแบบแสดงรายการภาษีป้ายภายใน 15 วัน นับแต่วันติดตั้งหรือแสดงป้าย หรือนับแต่วันเปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้วแต่กรณี ค่าภาษีป้าย ให้คำนวณโดยนำพื้นที่ป้ายคูณด้วยอัตราภาษีป้าย ผู้มีหน้าที่เสียภาษีป้ายเมื่อได้รับการประเมินแล้ว จะต้องนำเงินค่าภาษีไปชำระภายใน 15 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ได้รับการประเมิน มิฉะนั้นจะต้องเสียเงินเพิ่ม เมื่อผู้เสียภาษีได้รับการประเมิน (ภป. 3) แล้วเห็นว่าการประเมินนั้นไม่ถูกต้อง มีสิทธิอุทธรณ์การประเมินต่อผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้ได้รับมอบหมาย โดยต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการประเมิน ผู้อุทธรณ์มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้บริหารท้องถิ่นต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันรับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์

อากรฆ่าสัตว์

อากรฆ่าสัตว์ รวมตลอดถึงค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ผู้ที่มีความประสงค์จะฆ่าสัตว์ ให้แจ้งจำนวนสัตว์ที่จะฆ่า วัน เวลา ที่จะดำเนินการฆ่าสัตว์ ชื่อโรงฆ่าสัตว์ตามต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ และเสียภาษีอากรฆ่าสัตว์ตามอัตราที่กำหนด

การจัดการประโยชน์ในทรัพย์สิน

กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน ดังนี้

(1) สังกหามทรัพย์ ทั้งนี้ โดยให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้เช่าให้เหมาะสมกับสภาพและลักษณะของสังหามทรัพย์ที่ให้เช่า

(2) อสังหามทรัพย์ กำหนดให้มีคณะกรรมการจัดหาประโยชน์เพื่อทำหน้าที่กำหนดผลประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำ หลักเกณฑ์การเช่า การต่ออายุสัญญาเช่า ระยะเวลาในการให้เช่า โดยกำหนดให้มีผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจอนุมัติให้เช่าอสังหามทรัพย์มีกำหนดไม่เกิน 3 ปี โดยวิธีประมูล แต่ถ้ามีกำหนดเวลาเกินกว่า 3 ปี หรือ ในกรณีที่จะไม่ให้มีการประมูลต้องเสนอให้สภาท้องถิ่นให้ความเห็นชอบ

รายได้จากสาธารณูปโภคและกิจการพาณิชย์

เป็นรายได้ที่เกิดจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินกิจการสาธารณูปโภคหรือกิจการพาณิชย์ อาทิเช่น กิจการประปา โรงรับจำนำ กิจการรถเมล์ เป็นต้น ซึ่งกิจการพาณิชย์ดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเสียภาษีตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครือวัลย์ อุเจริญ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหญ่และองค์การบริหารส่วนตำบลสง่างาม อำเภอคอยสะแกด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วน ตำบลขนาดเล็กซึ่งมีรายได้ไม่น้อยไม่เพียงพอค่าใช้จ่ายในรอบปีงบประมาณขององค์การบริหารส่วน ตำบล

2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น ว่ามีผลต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือไม่ อย่างไร

3. ศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อข้อเสนอแนะสำหรับแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ทำการรวบรวมข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลสง่างาม อำเภอคอยสะแกด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ราย ด้วยแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล

จากผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่เดียวกัน จำนวน 70 ราย ด้วยแบบสอบถามอีกชุดหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กและที่มีรายได้น้อยคือการขาดความเป็นอิสระในการกำหนดอัตราภาษี หรือฐานภาษีเพื่อจัดเก็บรายได้เป็นของตนเอง ต้องพึ่งหลักเกณฑ์การจัดเก็บจากส่วนกลางเป็นหลัก หรือรอรับความช่วยเหลือจากส่วนกลาง

2. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นผู้นำต้องทำตนเป็นตัวอย่างในการชำระภาษีแก่องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนบทบาทสำคัญต่อไปคือ กระตุ้นให้ชาวบ้านไปชำระภาษี และประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาการบริการจัดเก็บภาษีให้ถึงตัวประชาชนมากที่สุด

3. องค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดทำแผนที่ภาษีเพื่อจัดเก็บรายได้ตามศักยภาพของพื้นที่ กระตุ้นบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มต่างๆ ให้เห็นความสำคัญของการเสียภาษี และต้องมีความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ

จันทนา จันทรแก้ว (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในกิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว โดยทำการเปรียบเทียบปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล คือขนาดใหญ่ (ตำบลวังสมบูรณ์) ขนาดกลาง (ตำบลวังใหม่) และขนาดเล็ก (ตำบลวังทอง) ซึ่งศึกษาจากกลุ่มประชากร จำนวน 18 คน ที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บรายได้ ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้างานจัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ และผู้ช่วยจัดเก็บรายได้ โดยแบบสอบถามปัญหาการจัดเก็บรายได้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ เพื่อบรรยายสถานภาพตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาจากการบริหารงานด้านบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กมีปัญหาด้านบุคลากรมากที่สุด (2.33) รองลงมาคือองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง (1.67) และองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่มีปัญหาด้านบุคลากรน้อยที่สุด (0.50)

2. ปัญหาจากการบริหารงานด้านระบบการจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลขนาด

กลางและขนาดเล็กมีปัญหาด้านระบบการจัดการเท่าๆ กัน โดยมีปัญหาไม่มากนัก (0.83) และ
องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่มีปัญหาด้านระบบการจัดการน้อยที่สุด (0.50)

3. ปัญหาจากการบริหารงานด้านวัสดุอุปกรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเล็กมี
ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์มากที่สุด (2.83) รองลงมาคือองค์การบริหารส่วนตำบลกลาง (1.67)
และองค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่มีปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์น้อยที่สุด (1.33)

4. ปัญหาจากการบริหารงานด้านงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบลเล็กมี
ปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุด (2.83) รองลงมาคือองค์การบริหารส่วนตำบลกลาง (0.50)
และองค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่มีปัญหาด้านงบประมาณน้อยที่สุด (0.33)

5. ปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเล็ก
ประสบปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีบำรุงท้องที่มากที่สุด (2.67) รองลงมาคือ องค์การ
บริหารส่วนตำบลกลาง (2.00) และองค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่มีปัญหาน้อยที่สุด
(0.33)

6. ปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีโรงเรือนและที่ดินองค์การบริหารส่วนตำบล
กลางประสบปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีโรงเรือนและที่ดินมากที่สุด (4.00) รองลงมา
คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเล็ก (1.83) และองค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่มีปัญหา
น้อยที่สุด (0.33)

7. ปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีป้าย องค์การบริหารส่วนตำบลใหญ่ไม่มี
ปัญหาด้านภาษีป้าย แต่องค์การบริหารส่วนตำบลกลางประสบปัญหาจากการปฏิบัติงานด้าน
ภาษีป้ายมากกว่า (3.50) องค์การบริหารส่วนตำบลเล็ก (2.33)

จุฬารัตน์ พิมพะนิตย์ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดเก็บรายได้ของ
องค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน อำเภอเมือง จังหวัด
กาฬสินธุ์

ผลการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดเก็บ
รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสำรวจข้อมูลจาก
ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น
32 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ เสนอผลการศึกษาโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรเป้าหมาย เห็นว่ามีปัญหาของการจัดเก็บรายได้ โดยรวม
และเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับ
ปานกลาง แต่เห็นว่าปัญหาด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่ามีปัญหาเป็นรายข้อที่อยู่
ระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ขาดการวางแผนและการเตรียมการในการ

จัดเก็บภาษี ขาดการกำกับดูแลในการจัดเก็บภาษี ขาดการสำรวจและการประเมินภาษีให้เป็นปัจจุบัน และไม่มีกรออกประชาคมให้ความรู้ แนะนำขั้นตอนการชำระภาษีแก่ประชาชนผู้เสียภาษี

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา มีดังนี้ ด้านการจัดการ ควรมีการประสานงานและการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ อย่างจริงจัง กำหนดเป้าหมายในการจัดเก็บภาษีทุกครั้ง ควรปรับปรุงข้อมูลในการจัดเก็บให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องเสมอ โดยวิธีการออกสำรวจพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทุกปี ควรมีการกำกับดูแลและการปฏิบัติงานการจัดเก็บรายได้อย่างจริงจัง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการจัดเก็บรายได้ ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานโดยตรง โดยกำหนดกรอบอัตรากำลังในตำแหน่งดังกล่าวไว้ในแผนอัตรากำลัง 3 ปี ควรจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในบทบาท และกรปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ด้านงบประมาณควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ โดยเฉพาะการพัฒนาระบบโปรแกรมแผนที่ภาษี ควรปรับปรุงข้อบัญญัติจัดเก็บตามที่กฎหมายกำหนดให้ เพื่อให้มีการจัดเก็บภาษีได้หลายประเภท ควรมีการปรับขยายฐานภาษีให้เพิ่มขึ้นตามความเหมาะสม และด้านวัสดุ อุปกรณ์ ควรมีการพัฒนาโปรแกรมในการคำนวณแผนที่ภาษี ควรเพิ่มวัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกรจัดเก็บรายได้

โดยสรุป ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหกรจัดเก็บรายได้ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และด้านการจัดการ มีความสัมพันธ์กันจะเน้นแก้ไขปัญหเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จะต้องแก้ปัญหทุกด้านให้ควบคู่กันไป ซึ่งข้อสอบถามที่ได้นี้ จะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูป้อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและนำมาซึ่งรายได้ เพื่อให้เพียงพอต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้าต่อไป

นพพร กองทรัพย์ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหากรจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนมดแดง อำเภอคอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหากรจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนมดแดง สภาพและปัญหาที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสมรรถนะของพนักงานเจ้าหน้าที่ และด้านประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีในเขตตำบลคอนมดแดง จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยร้อยละ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ปัญหากรจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนมดแดง อำเภอคอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยภาพรวมไม่มีปัญหา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหา

ด้านสมรรถนะของพนักงานเจ้าหน้าที่มากกว่าปัญหาจากประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี เมื่อพิจารณา ปัญหาด้านสมรรถนะของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นรายข้อพบว่า สมรรถนะของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีปัญหาทุกข้อ ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการให้บริการกับประชาชนผู้มาชำระภาษี และที่มีปัญหามากกว่าสมรรถนะอื่น คือ สมรรถนะด้านสถานที่อำนวยความสะดวกสำหรับผู้รอการชำระภาษี

ปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนมดแดงด้านประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่มีปัญหาทุกข้อ ทั้งนี้ ข้อที่เป็นปัญหามากกว่าข้ออื่นคือ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อย คือการชำระภาษีชำระได้ช่องทางเดียวคือกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

บุญญนุช เกตุทอง (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการจัดเก็บรายได้ ของ องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษามีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเภทของรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บรายได้จริง เปรียบเทียบกับรายได้ที่กำหนดไว้ตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้อำนาจแก่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บได้ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล และ 3) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษี ของบุคคลภายนอก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยคัดเลือกผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ ได้แก่ บุคคลภายใน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนการคลัง เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี รวม 95 คน บุคคลภายนอก ได้แก่ สภาท้องถิ่น 1 คน ประชาชน 1 คน บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน รวมแห่งละ 3 คน จำนวน 19 แห่ง รวม 57 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสอบถามสำหรับข้าราชการทางการเมืองและพนักงานส่วนตำบล และแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเสียภาษีสำหรับบุคคลภายนอก การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการศึกษาประเภทของรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้จริง เปรียบเทียบกับรายได้ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้อำนาจแก่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บได้ พบว่า ด้านการแบ่งขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เน้นการแบ่งขนาดตาม ประชากร จำนวนหลังคาเรือน เป็นต้น โดยขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก จำนวน 9 องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง

จำนวน 10 องค์การบริหารส่วนตำบล จากข้อมูลสถิติเปรียบเทียบ การจัดเก็บภาษี 5 ปีย้อนหลัง ระหว่างยอดประมาณการรายรับกับยอดรายรับจริง 1) ประเภทภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบล มีการตั้งยอดประมาณต่ำกว่ายอดรายรับจริง จึงทำให้จำนวนร้อยละที่คิดเปรียบเทียบเกิน 100% จำนวนหลายแห่ง เมื่อตรวจสอบพัฒนาการของการตั้งยอดประมาณการ 5 ปี จะมีการตั้งยอดประมาณการเท่าเดิมทั้ง 5 ปี จำนวน 5 องค์การบริหารส่วนตำบล และที่มีการตั้งยอดประมาณการโดยมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นนั้นมีจำนวน 12 องค์การบริหารส่วนตำบล 2) ประเภทภาษีโรงเรือนและที่ดินโดยภาพรวม พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการตั้งยอดประมาณต่ำกว่ายอดรายรับจริง และมีสถิติเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี 2546 - 2549 แต่ปี 2550 สถิติลดลงเล็กน้อย จึงทำให้ยอดร้อยละของการเปรียบเทียบเกิน 100% จำนวนหลายแห่ง เช่นในปี 2546 มี 10 แห่ง ปี 2547 จำนวน 14 แห่ง ปี 2548 จำนวน 17 แห่ง ปี 2549 จำนวน 18 แห่ง แต่ทั้งนี้ถ้าตรวจสอบพัฒนาการของการตั้งยอดประมาณการพบว่ามีเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข องค์การบริหารส่วนตำบลวัดพิก มีการตั้งยอดประมาณการลดลงทุกปี ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น เพิ่มขึ้น 3) ประเภทภาษีป้าย โดยภาพรวม พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการตั้งยอดประมาณต่ำกว่ายอดรายรับจริงมาก โดยเฉพาะในปี 2546 จำนวน 13 แห่ง และปี 2550 มีจำนวน 15 แห่ง และนอกจากนั้นยอดประมาณการมีแนวโน้มสูงขึ้นจากยอดรายรับจริง ทั้งนี้แต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลลดลงจากยอดรายรับจริงในแต่ละปี แต่องค์การบริหารส่วนตำบลจอมทองกับ องค์การบริหารส่วนตำบลจี่งวาม ยังมีการจัดเก็บภาษีไม่ครบทุกปี ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ไม่ได้ตั้งประมาณการรายรับและไม่มีการจัดเก็บภาษีป้าย 4) ประเภทค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่าปรับรวมอากรฆ่าสัตว์ รายได้เบ็ดเตล็ด และดอกเบียเงินฝากธนาคาร โดยภาพรวม พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการตั้งยอดประมาณต่ำกว่ายอดรายรับจริงมาก โดยเฉพาะปี 2546 มีจำนวน 11 แห่ง ปี 2547 มีจำนวน 13 แห่ง ปี 2548 มีจำนวน 14 แห่ง และปี 2549 และปี 2550 มีจำนวน 16 แห่ง ทั้งนี้ถ้าตรวจสอบพัฒนาการของการตั้งยอดประมาณการสูงขึ้นทุกปี เมื่อเทียบยอดประมาณการสูงขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบยอดประมาณการรายรับกับรายรับจริงในปี 2549 และปี 2550 ที่ตั้งยอดประมาณการสูงกว่ายอดรายรับจริง จำนวน 16 องค์การบริหารส่วนตำบล จาก 19 องค์การบริหารส่วนตำบล และเกินร้อยละ 100 ทั้งหมด

2. ปัญหาของการจัดเก็บภาษีในภาพรวม พบว่า ระดับปัญหาของการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาของการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินของเจ้าหน้าที่ 60.84 ระดับมาก ปัญหาของการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ มีคะแนนร้อยละ 57.05 และปัญหาจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและค่าปรับ มีคะแนนร้อยละ 51.6 ในระดับมากที่สุด ปัญหาของการจัดเก็บภาษีป้าย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนร้อยละ 44.54

3. ผลการศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีของบุคคลภายนอก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษี ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนร้อยละ 75.59 โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษี ในหัวข้อ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษี ในระดับน้อย คะแนนร้อยละ 59.27 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทันทราบหรือไม่ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่จัดเก็บภาษีเอง มีคะแนนร้อยละ 90.55

ประดิษฐา คุ่มบุญ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการจัดเก็บรายได้ของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษา มีวัตถุประสงค์ของวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดเก็บรายได้และรวมทั้งเข้าในระบบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอดีได้แก่ ปลัด ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าส่วนคลัง หัวหน้าฝ่ายพัฒนารายได้ หัวหน้างานผลประโยชน์และเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ รวมจำนวน 150 คน สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านสภาพการทำงานที่มีปัญหาสูงสุด คือการปฏิบัติงานของท่านมีคู่มือการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ช่วยให้ท่านทำงานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาในระดับหนึ่ง เพราะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่มีคู่มือการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ยังไม่มี ความชำนาญ ทำงานล่าช้า ดังนั้นควรจัดให้มีหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานไว้ให้เจ้าหน้าที่ได้หยิบอ่าน

2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีปัญหาสูงสุด คือ หน่วยงานของท่านกำหนดกรอบอัตรากำลังไว้อย่างเพียงพอกับปริมาณด้านการจัดเก็บรายได้ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอย่างมาก ดังนั้นควรขยายกรอบอัตรากำลังให้เพียงพอ

3. ด้านผู้บังคับบัญชาที่มีปัญหาสูงสุด คือ ผู้บังคับบัญชาได้จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกันด้านการจัดเก็บรายได้ อย่างสม่ำเสมอ จะเห็นว่าค่อนข้างมีช่องว่างระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติมองว่าเป็นปัญหา และค่อนข้างขาดอิสระทางความคิดต้องรับฟังแต่ผู้บังคับบัญชาแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นควรให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและมีการประชุมแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านระบบงานที่มีปัญหาสูงสุด คือ มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรายได้ จะเห็นว่าท้องที่กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการยังไม่ได้ใช้คอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรายได้ ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่สะดวก ดังนั้นควรจัดหาโปรแกรมระบบการจัดเก็บข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และจัดทำทะเบียนทรัพย์สินเพื่อใช้ในการจัดเก็บรายได้

5. ด้านการเมืองที่มีปัญหาสูงสุด คือ การจัดเก็บรายได้ที่ไม่สามารถเก็บได้ครบถ้วน ถูกต้องเนื่องจากมีการร้องขอจากฝ่ายการเมืองท้องถิ่น ดังนั้นการเมืองไม่ควรเข้ามาแทรกแซงการจัดเก็บ ควรเรียนรู้การจัดเก็บรายได้เพื่อนำเงินไปพัฒนาท้องถิ่น

6. ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีปัญหาสูงสุด คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในขั้นตอนและระเบียบกฎหมายในการติดต่อเสียภาษีเป็นอย่างดี จะเห็นว่าบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหา ดังนั้นควรที่จะมีการแจกแผ่นพับแก่ประชาชนในเรื่องการชำระภาษี และควรให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งรูปแบบและวิธีการชำระภาษี

สุภรณ์ วิชัย (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประธานกรรมการบริหาร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้างานจัดเก็บรายได้หรือเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 10 แห่ง รวมประชากร 40 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One-way ANOVA

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ไม่มีความสัมพันธ์กับขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาในการจัดเก็บรายได้โดยภาพรวมเป็นปัญหาจากการบริหารงานด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ปัญหาจากการบริหารงานด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัญหาจากการปฏิบัติงานด้านภาษีบำรุงท้องที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ข้อเสนอแนะจากการศึกษาปัญหาในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้ทันเวลา และมีเพียงพอกับปริมาณงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ให้เพียงพอกับปริมาณงาน เนื่องจากการจัดเก็บ

ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีป้าย เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของ องค์การบริหารส่วนตำบล

อุบล ชะไวทย์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดเก็บรายได้ของ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบประเภทของรายได้ที่ ท้องถิ่นจัดเก็บได้จริงกับ ประเภทรายได้ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การ บริหารส่วนตำบล ที่ให้อำนาจแก่การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บได้ และเพื่อสำรวจปัญหาและ อุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยตั้งสมมติฐานไว้สามข้อ คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดเก็บรายได้ครบ ตามประเภทที่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้อำนาจไว้
2. ฐานภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลแคบ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีรายได้ ไม่เพียงพอที่จะทำการเสียภาษีได้ หรือมีแต่ก็น้อยมาก
3. ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ ปัญหา เกี่ยวกับการบริหารงานจัดเก็บรายได้ และการไม่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างเต็มที่

กลุ่มตัวอย่างเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการตรวจสอบ การดำเนินงานจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 องค์การ บริหารส่วนตำบล โดยวิธีการสุ่มตามการแบ่งชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 5 ชั้น แล้วใช้วิธีสุ่มรายชื่อองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นละ 2 องค์การบริหารส่วนตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ รูปแบบการศึกษา เป็นการวิจัยภาคสนามและการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิง พรรณนา

ผลการศึกษายอมรับสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้ คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดเก็บรายได้ครบตาม ประเภทที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้อำนาจไว้ เนื่องจากมีองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง จากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 10 แห่ง ที่มิ การจัดเก็บรายได้จริงตามประเภทภาษีที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้อำนาจไว้ อยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการจัดเก็บ รายได้จริงอยู่ในเกณฑ์ “ดีมาก” และอยู่ในเกณฑ์ “ควรปรับปรุง” มีจำนวนอย่างละ 1 แห่ง จาก จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 10 แห่ง

2. ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและเกษตรกร โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เพียง 16,134 - 44,072 บาท แสดงถึงการมีฐานภาษีที่แคบเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย กว่ารายได้สุทธิขั้นต่ำ สำหรับเงินได้พึงประเมินในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวล

รัฐากรและสัดส่วนจำนวนประชาชนที่เสียภาษีจริงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชาชนที่มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งมีเพียงประมาณร้อยละ 12.40

3. ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การไม่ได้จัดทำแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน จึงใช้คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่เพียงทำงานประจำทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงการไม่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการจัดเก็บรายได้ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

ก. ปัญหาด้านองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดเก็บรายได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้มีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องทำหน้าที่อื่นๆ นอกเหนือจากการจัดเก็บรายได้ จึงไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่หลักของตนได้อย่างเต็มที่

ข. ปัญหาด้านการบริหารจัดเก็บภาษี ซึ่งมาสาเหตุสำคัญจากการไม่ได้จัดทำทะเบียนทรัพย์สินและแผนที่ภาษี รวมทั้งการไม่ได้ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ค. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จากการมีฐานภาษีแคบ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการเสียภาษี และประชาชนยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการชำระภาษีเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ง. ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีการตั้งงบประมาณการรายรับในแต่ละปีไว้ต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริง ซึ่งส่งผลให้ผู้ปฏิบัติขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของหน่วยงานของตน